

OSUDNÉ ROZHODNUTÍ (PŘÍPAD TALSKÝ)

JIŘÍ ŠOLC

ŠOLC. J.: Fatal Decision. Talský Case. Vojenská história, 6, 3-4, pp 81 – 99, Bratislava.

The author profiles the personality of Colonel V. Talský, his military career, he analyses his personal and military qualities that could co-influence his personal decision which had affected failure of East Slovakian Divisions in the first days of the Slovak National Uprising. In the first part, he describes his operation in Czechoslovakian army before war and he pays attention to his qualities as professional soldier documented by extracts from his service evaluations. In the second part the author devoted himself to the operation of Talský in the army of war Slovak Republic. During Slovak State Declaration in March 1939 V. Talský operated in the function of superintendent of Intelligent Section of 9th Infantry Division. From the half of 1941 to the end of November 1941 he was a head of Rapid Division Staff deployed into a war against the Soviet Union. Having come back from front he had mostly worked as the Chief of Staff of the Ministry of National Defence. In central part the author describes well-known circumstances of East Slovakian army disarmament and monitors the attitudes of Talský. In a closing part the author charts Talský stint after return to the Eastern Slovakia from the command of the 1st Ukrainian Front and his operation in the 1st Czechoslovakian Army Corps. Military History. Slovakia. The Second World War. Officers. V. Talský.

Skutečnost, že Slovenské národní povstání v srpnu až říjnu 1944 se hned od prvních dnů svého průběhu muselo omezit na oblast středního Slovenska a dosáhlo tak jen částečného vojenského úspěchu, je všemi historiky oprávněně spojována s osudem polního sboru slovenské armády na východním Slovensku, jehož dvě divize se k povstání nepřipojily, v pasivitě vyčkávaly dalších událostí a nechaly se bez odporu odzbrojit německou armádou. Selhání „Malárovy armády“, jak byl a dosud občas je polní sbor nazýván, skutečně vnutilo povstalecké strategii tzv. obrannou variantu, učinilo konec alibistickým nadějím některých slovenských generálů a oddálilo, ba přímo znemožnilo, bojový dotyk s Rudou armádou, která jediné mohla v tehdejší situaci poskytnout povstaleckým vojskům 1. československé armády na Slovensku účinnou pomoc vojenskými operacemi v Karpatech. Znemožnění úzké vojenské spolupráce a kooperace s Rudou armádou vyloučilo rozhodující předpoklad výraznějšího vojenského úspěchu povstání, nemluvě o deprimujícím vlivu, kterým se osud východoslovenských divizí podepsal na celkovém občanském i vojenském odporu povstaleckých sil.

S těmito událostmi je jednoznačně spojován a z kolapsu východoslovenských divizí viněn tehdejší plk. gšt. Viliam Talský, zástupce generála Augustina Malára, který tomuto vojenskému uskupení velel. Podstata jeho problematického činu a osudového rozhodnutí je známa. „Po zachycení signálu k ozbrojenému odporu však svůj úkol nezvládl a z 30. na 31. 8. 1944 odletěl do Lvova k maršálu I. S. Koněvovi domluvit koordinování bojových akcí se sovětskou armádou a odložil jejich začátek na 2. 9. 1944. Nerozhodností a neplánovaným odchodem ze Slovenska se přičinil o rozpad východoslovenské armády, která jako celek do ozbrojené akce v rozhodující chvíli nezasáhla a Němci ji odzbrojili.“ V tomto smyslu je rozhodnutí V. Talského popsáno v dosavadní literatuře.¹ Velitel povstaleckých sil na Slovensku, pozdější ge-

¹ Dejiny Slovenského národného povstania 1944. Bratislava : Pravda, 1984, zv. 5, s. 556, heslo Talský Viliam; Dějinná křižovatka. Slovenské národní povstání, předpoklady a výsledky. Praha : NPL, 1964, s. 340 – 341; Vojenské dějiny Československa (1939 – 1945). Praha : Naše vojsko, 1988, zv. 4, s. 504. JABLONICKÝ, J.: Z ilegality do povstania. (Kapitoly z občianskeho odboja). Bratislava : Epoque 1969, s. 476 – 481.

nerál Ján Golian, označil Talského rozhodnutí opustit velitelské místo a dát přednost osobnímu dohovoru s velitelem 1. ukrajinského frontu za zradu. Za tento čin byl po válce Viliam Talský obžalován Národním soudem v Bratislavě a odsouzen k vysokému trestu na svobodě.

Autor souhlasí s tím, že historik nemá být soudcem, zvláště ne soudcem hrdelním. Nemá v úmyslu nahrazovat verdikt senátu. Předloženým článkem chce čtenářům blíže představit osobnost plk. gšt. Viliama Talského, jeho vojenskou kariéru a upozornit na některé dosud neznámé okolnosti, které mohly formovat jeho osobní a vojenské kvality a v konečném kontextu spolupůsobit na jeho osudné rozhodnutí v kritických dnech konce srpna 1944. Historie východoslovenského polního sboru teprve čeká na kompletní historické posouzení, což se vztahuje i na osobu plk. gšt. V. Talského. Některé kroky k tomu již byly učiněny² a předložený článek chce být jejich pokračováním.

V ČESKOSLOVENSKÉ ARMÁDĚ

Viliam Antonín Talský se narodil 28. září 1904 v obci Vígl'as v okrese Zvolen. Pocházel ze smíšeného manželství Antonína Talského a Ludmily, roz. Gayslerové, Slovenky se silnou rodinnou vazbou na příbuzné ve Vídni. Oba rodiče měli domovské právo a příslušnost v obci Čebín u Kuřimi, v okrese Tišnov na Moravě. Zmíněné rodinné poměry a vazby měly podstatný vliv na Viliamův vývoj v dětství. Vyrůstal ve slovenském prostředí chudé Detvanské doliny, kde se od dětství setkával s maďarským vlivem i jazykem. Obecnou školu s českým vyučovacím jazykem navštěvoval na Moravě v Čebíně a ve Vídni. Zde též přestoupil do školy měšťanské s vyučovacím jazykem německým. Reálné gymnázium s vyučovací řečí slovenskou navštěvoval po návratu z Vídně v Lučenci, kde též 12. června 1924 maturoval. Bylo mu 20 let a dokonale ovládal slovenštinu, češtinu, němčinu, maďarštinu a částečně francouzštinu. Z maďarského jazyka složil později státní zkoušku na univerzitě v Bratislavě. Vždy se však hlásil ke slovenské národnosti a původu.³

Ještě měsíc před maturitou, 10. května 1924, jej odvedli při hlavním odvodě v Tišnově do československé armády. Již tehdy byl zřejmě pevně rozhodnut pro důstojnickou kariéru, protože na rozdíl od tehdy převažujících zvyklostí nenastupoval do základní služby a školy záložních důstojníků, nýbrž byl přijat 1. října 1924 do činné vojenské služby jako posluchač 1. ročníku Vojenské akademie v Hranicích na Moravě. Studoval bez problémů. Po absolvování 1. ročníku pěchotní a vševojskové specializace byl odvelen do Litoměřic k absolvování 2. ročníku a 15. srpna 1926 byl vyřazen a jmenován do hodnosti poručíka ženijního vojska. Jeho první a dlouhodobou posádkou se stala Bratislava. Byl zde dislokován mostní prapor, k němuž byl por. žen. V. Talský přidělen na funkci velitele čtyř minové roty. U tohoto útvaru setrval celých sedm let, až do roku 1933, kdy byl 1. října, v hodnosti nadporučíka, přijat ke studiu na Vysoké škole válečné (VŠV) v Praze. Mezitím stačil absolvovat různé speciální kurzy (dělostřelecký, spojovací, kulometný, řidičů motorových člunů, protichemické ochrany, aplikační školu ženijního vojska a přípravný kurz ke studiu Vysoké školy válečné u 9. pěší divize v Bra-

²Dosud nejpodrobněji se osudem východoslovenských divízií zabýval JABLONICKÝ, ref 1, s. 466 – 491. V době svého vydání mělo průkopnický charakter, který neztratilo ani s odstupem času. Pozoruhodná je i nepublikovaná studie téhož autora: Zlyhanie Malárovej armády v Karpatoch z roku 1979 (126 s.). Cenným příspěvkem k pohledu na tuto problematiku je též RODÁK, J.: Bojová činnosť príslušníkov východoslovenských divízií po ich rozpade. In: Historie a vojenství, roč. 41, 1992, č. 4, s. 62 – 79; dále KLUBERT, T.: Poľná jednotka Pluku útočnej vozby pri ozbrojovaní Východoslovenskej armády. In: Vojenská história, roč. 3, 1999, č. 3, s. 55 – 70.

³Rozdílný národnostní původ rodičů, prostředí dětských let a dospívání měly zřejmě vliv na to, že V. Talský hledal svoji identitu. Ve dvacátých letech (1927) se podepisoval jako „Talský“ a stejným způsobem byly vyplňovány též jeho osobní úřední spisy. Později se opět vrátil k původnímu jménu a jako důvěrně známé evropské lokality uváděl střední Slovensko, Moravu a Dolní Rakousy.

tislavě). K těmto kurzům patřila též praktická stáž u pěšího pluku 39, jezdeckého pluku 3 a dělostřeleckého pluku 54. V roce 1934 uzavřel V. Talský sňatek s Antonií, rozenou Havránkovou,⁴ Češkou, z něhož se 20. ledna 1935 narodila dcera Eva Margita.

Po úspěšném absolvování VŠV v roce 1936 nastoupil nejprve do funkce přiděleného důstojníka na operačním oddělení štábu 9. divize v Bratislavě, aby se po dvou měsících stal přednostou jejího 2. oddělení (zpravodajské). Stanul na počátku úspěšné kariéry štábního důstojníka. Velitelských zkušeností příliš mnoho neměl. V mírových podmínkách velel pouze minové čtce mostního praporu, tedy jednotce technické, což byla jeho jediná velitelská zkušenost. Ani v dalších letech vojenské služby by v hodnosti kpt. gšt. nebyl pověřen velitelskou funkcí. V době mobilizace, v září až prosinci 1938, vykonával úspěšně funkci přednosty 2. oddělení štábu Hraniční oblasti (HO) 39 v Galantě. Po demobilizaci se opět vrátil do funkce přednosty 2. oddělení štábu 9. pěší divize, kde jej 14. března 1939 zastihl rozpad ČSR a vznik samostatného slovenského státu.

V závěrečném pohledu na jeho vojenskou kariéru v předválečném Československu dodejme, že V. Talský patřil k ukázněným a bezproblémovým důstojníkům. Za všechna léta vojenské služby byl pouze jedenkrát kázeňsky potrestán třemi dny domácího vězení 24. dubna 1930 za nedovolené opuštění Vojenské nemocnice 10 v Bratislavě.⁵ Po celou dobu služby v československé armádě nepoutal pozornost svých nadřízených oslnivým intelektem a mimořádnými studijními výsledky ve všech školách a kurzech, kterými prošel.⁶ Žákem byl spíše průměrným. V každoročních kvalifikačních popisech však dostával vždy jen velmi dobrou a výtečnou kvalifikaci, při níž byla oceňována jeho pracovní výkonnost, spolehlivost, bezvadný zevnějšek a společenské vystupování, ale též charakter, intelektuální vlastnosti, tělesná způsobilost a velitelské schopnosti. Za všechna léta úspěšných kvalifikačních závěrů citujeme jen poslední, jímž byla uzavřena služba kpt. gšt. Viliama Talského v československé armádě:

„Má velmi vyvinutý smysl pro povinnost a odpovědnost. Velmi pilný, snaživý a iniciativní. Přímý, ukázněný a spravedlivý. Mimo službu chování bezvadné. Klidný, rozvázný a dobrosrdečný. Nadaný, dobrý postřeh a velmi dobře uvažuje. Schopnost k výcviku a výchově podřízených velmi dobrá. Uplatňuje velmi dobře svůj vliv na podřízené, které osobně vede. Schopnost k vedení podřízené jednotky (výkon funkce) velmi dobrá. Ve svém služebním přidělení jako přednost 2. odd. štábu 9. divize dosáhl výborných výsledků. Zvláště nutno zdůraznit jeho činnost za mobilizace a branné pohotovosti státu, kdy ve funkci přednosty 2. oddělení štábu Hraniční oblasti 39 výtečně se osvědčil a byl vždy na místě. Kvalifikace výtečná.“⁷

Pouze někteří velitelé si u V. Talského všimli, že ve svých úvahách a úsudcích je opatrný a rozvázný, někdy i těkavý. Nebylo však žádných pochybností, že má všechny předpoklady pro výkon funkce štábního důstojníka vyššího vojenského velitelství se zvláštními vlohami a předpoklady pro operační a zpravodajskou činnost. Svoji váhu zde nepochybně měla jeho jazyková disponovanost. Velitelská zkušenost však zůstala ohraničena rámcem technické če-

⁴Antonie Talská, roz. Havránková, nar. 28. prosince 1912 v obci Ouvaly v Čechách. Její otec, Josef Havránek, byl v době sňatku úředníkem ČSD v Bratislavě. Za války se zapojil do československého odboje na Slovensku, později zemřel. Bratr Antonie Talské byl popraven Němci po potlačení SNP v Banské Bystrici.

⁵Stalo se tak 29. 7. 1930 ve 21.00 hod. Z nedovolené vycházky se vrátil až následujícího dne v 2.00 hod. a odmítl se prokázat propustkou službu konajícímu rotmistrovi. V nemocnici se léčil ze zranění, které utrpěl při havárii motorového člunu na Dunaji. Ústřední vojenský archiv v Praze (dále ÚVA), Kvalifikační listina V. Talského, Tresty. Z tohoto dokumentu jsou převzaty dříve uvedené údaje o průběhu vojenské služby V. Talského.

⁶Vojenskou akademii v roce 1926 ukončil s prospěchem velmi dobrým. Aplikační školu ženijního vojska v roce 1929 v Litoměřicích s prospěchem dobrým. Informační dělostřelecký, kulometný a spojovací kurz v roce 1930 s prospěchem dobrým a vyhovujícím. Též velmi dobře obstál v přípravě na studium VŠV, kterou později absolvoval s prospěchem velmi dobrým (pořadí 27. ze 76). ÚVA, Kvalifikační listina V. Talského, část I.

⁷ÚVA, kvalifikační záznam z roku 1938, zpracováno náčelníkem štábu 9. divize pplk. gšt. Vincencem Marianem Koblitzem 30. prosince 1938 a schváleno velitelem divize brig. gen. Milošem Žákem.

ty, což samo o sobě nemohlo stačit pro funkci vyššího vojenského velitele v poli. Později, zvláště na závěr vojenské kariéry V. Talského, se objeví úvaha o bezradnosti v těžkých okamžicích.⁸ Zapamatujme si tyto skutečnosti pro případ posuzování činnosti Viliama Talského v dalších letech služby ve slovenské armádě a zvláště v kritických dnech konce srpna 1944.

V ARMÁDĚ SLOVENSKÉHO STÁTU

Není známo, že by kpt. gšt. Viliam Talský patřil k militantním důstojníkům, ovlivněným ľudáckou ideologií, kteří v odtržení Slovenska od ČSR a vytvoření vlastního státu hledali příležitost k lepší vojenské kariéře. Hodnost kapitána generálního štábu v 35 letech rozhodně nesvědčila o nějaké diskriminaci a řadila jej do skupiny úspěšných důstojníků. Také rodinné prostředí jej citově spíše vázalo k zachování společného československého státu, nežli k osudové roztržce. V politickém prostředí se však neangažoval nikdy předtím a ani budoucí léta nepotvrdí, že by v tomto ohledu podstatně měnil své stanovisko. K politice a k politikům zůstal zdrženlivým.

Vyhlášení slovenské samostatnosti 14. března 1939 jej zastihlo na funkci přednosta zpravodajského oddělení 9. pěší divize v Bratislavě. Měl plnou důvěru svých nadřízených a významné předpoklady, zvláště jazykové, pro kariéru ve zpravodajské službě. Nicméně vytvoření slovenské armády otevřelo i jemu cestu k netušené kariéře, jako ostatně většině slovenských důstojníků, ač se na rozdíl od jiných do scénáře rozbití společného státu nijak nezapojoval. Nepostavil se však také proti, bral události tak, jak proběhly a podřizoval se jejich důsledkům.

Od 14. března 1939 nastala ve vojenské kariéře Viliama Talského nová etapa. Začala převzetím funkce náčelníka štábu 9. divize v Bratislavě, kterou z počátku vykonával bez pověření a ustanovení až do konce března. Krátce poté, 1. dubna 1939 byl povýšen do hodnosti majora gšt. a ustanoven do funkce přednosta operační skupiny 3. oddělení štábu Hlavního vojenského velitelství (HVV). Tažení proti Polsku v září 1939 se osobně a bezprostředně nezúčastnil. Setrval v Bratislavě jako přidělený důstojník gen. štábu u zástupce HVV na MNO. Když byla polská kampaň ukončena, byl 1. října 1939 jmenován přednostou 3. oddělení (operační) štábu HVV na MNO, kde setrval až do 1. července 1940. Poté následovalo ustanovení do funkce náčelníka štábu ministra národní obrany, gen. Ferdinanda Čatloše, které jej přivedlo do jeho bezprostřední blízkosti a přízně, z níž těžil, ale částečně a nevýrazně se též vymykal až do konce srpna 1944. Zde si v krátké době vysloužil další povýšení na podplukovníka gšt. (15. listopadu 1940) a tři dny poté byl přeložen do Banské Bystrice na funkci náčelníka gen. štábu velitele pozemního vojska (VPV). Setrval zde až do 27. června 1941, kdy se armáda z rozhodnutí politických a vojenských veličin slovenského státu připojila k německému útoku na Sovětský svaz.

Slovenská armáda vytáhla do pole v čele s gen. F. Čatlošem a s ní odešel na východní frontu i pplk. gšt. V. Talský ve funkci přednosta 3. oddělení armády v poli, a když se začala formovat Rychlá divize, stal se od 10. srpna 1941 prvním náčelníkem jejího štábu. Setrval zde až do konce listopadu 1941. Na funkci se osvědčil,⁹ což zavdalo později důvod

⁸ „5. odd. VO 4 předkládá charakteristiku, kterou podal soukromý docent vídeňské university Dr. Endlicher, tlumočnick města Vídně u spojeneckých armád: nejistá povaha, nerozhodný, bezradný v těžkých okamžicích. Určitá spolupráce s Němci.“ Archiv ministerstva vnitra České republiky (dále AMV ČR), f. 302-119-4/5 Viliam Talský, kartoteční lístek. Ze záznamu není vůbec patrné a nelze zjistit na základě jakých faktů a pracovní metody bylo citovaného poznatku dosaženo.

⁹ „Do 12. 7. 1941 prednosta 3. odd. VA. Veľmi, až nadmerne pracovitý a svedomitý dôstojník. Chýba mu tvorivosť, predvídavosť, takže po tejto stránke je dobré, keď je vedený. Ako prednosta 3. oddel. štábu osvedčil sa výtečne. NŠ pplk. Tatarko.“ ÚVA, kvalifikační vložka V. Talského.

„Od 13. 7. 1941 náčelník štábu RD. Vo svojej funkcii nadpriemerne svedomitý a bez poznania únavy pracovitý. Je i pre seba menšiu maličkosť vždy predvídavý. Ako náčelník štábu RD v poli výtečne spôsobilý!! 1. 10. 1941, veliteľ RD pplk. Brezány.“ Tamtéž.

k domněnkám o jeho germanofilství a stalo se též po válce jedním z bodů obžaloby v soudním procesu.¹⁰

Účast na vojenských taženích slovenské armády vynesla V. Talskému celou řadu vojenských vyznamenání.¹¹ Soudím však, že jejich hodnota, ani počet, nejsou spolehlivým měřítkem skutečných „zásług“, protože dle zažitých zvyklostí je důstojníci na vyšších štábech v rámci reciprocity prostě „fasovali“. Tato zvyklost je praktikována ve všech armádách.

Počátkem prosince 1941 se pplk. gšt. V. Talský vrátil na Slovensko a od té doby se pohyboval pouze v nejvyšších štábních funkcích na MNO v Bratislavě. Po návratu z fronty, od počátku prosince 1941 do 1. září 1942 byl pověřen funkcí přednosty historického oddělení MNO. Gen. F. Čatloš od něho zřejmě očekával oslavné literární zpracování slovenské účasti na polním tažení po boku německého spojence. Jeho katastrofa u Stalingradu však naznačila, že není co oslavovat a časem se spíše bude muset hledat záchrana, nežli vydávat oslavná díla o vlastní kompromitující kolaboraci. Od září 1942 byl V. Talský pověřen novou funkcí přiděleného důstojníka gšt. u generálního inspektora slovenské armády, gen. Čunderlíka a přednosty školského oddělení na MNO. Z této doby pochází též jeho publikační činnost.¹² Na školském oddělení MNO setrval do července 1943, od kdy byl pověřen funkcí náčelníka štábu MNO. Na jeho funkční zařazení v podstatě neměla vliv ani Čatlošova reorganizace, když v červnu 1944 vytvořil znovu Hlavní vojenské velitelství. Plk. gšt. V. Talský zůstal nadále jeho náčelníkem štábu. Od července 1944 do 8. srpna 1944 byl určen za velitele technického sboru, který se měl formovat v Liptovském Mikuláši. Od 10. srpna 1944 byl pověřen funkcí zástupce velitele armády gen. Augustina Malára v Prešově. Byla to jeho poslední funkce ve slovenské armádě.¹³

Od prosince 1941 až do léta 1944 se V. Talský pohyboval převážně ve funkci náčelníka štábu MNO, což byl fakticky neoficiální generální štáb slovenské armády. Z tohoto místa byl svědkem, přímým účastníkem či spoluautorem všech zásadních rozhodnutí o slovenské armádě jako celku. Měl možnost nahlédnout do nejdůvěrnějších vojenskopolitických rozhodnutí ministra Ferdinanda Čatloše. Měl nepochybně jeho důvěru. Čatloš sám by ve své blízkosti ne-

¹⁰V protokole sepsaném na oddělení OBZ 1. čs. sboru 9. března 1945 s plk. Jozefem Husárem (nar. 24. 4. 1898 v Trnavě) uvedl tento, že když v roce 1941 poznal u Rychlé divize Talského, měl dojem, že tento plní rozkazy gen. Turance. Za společného pobytu v Piešťanech se s Talským více sblížil a došel k závěru, že je protiněmeckého zaměření a přívržencem ČSR. AMV, f. 302-119-4, s. 114.

„Zo strany nemeckej misie boli pretežovaní: mjr. gšt. Talský...“ Tamtéž, s. 130. Výpis z protokolu sepsaného 19. 1. 1947 v Praze s gen. F. Čatlošem. Na s. 132 uvedl Čatloš Talského mezi skupinou důstojníků, kteří dle jeho názoru byli členy správních rad podniků a společností, které byly pro vojenské vedení důležité. Konkrétně však neuvedl, o jaké správní rady se mělo jednat; tamtéž, s. 132, Výpověď gen. F. Čatloše ze dne 26. 1. 1947.

„Během času měl jsem dojem, že Talský jako náčelník štábu Rychlé divize poctivě usiloval o spolupráci s Němci. Avšak v průběhu jeho další činnosti změnil se jeho postoj, když začal provozovati takzvanou dvojitou hru, která potom vyústila v otevřený odmítavý postoj vůči Němcům.“ Informace od feldwebela Brecka, přiděleného spojovacího důstojníka u štábu RD v roce 1941, bytem Wien 4, Nommsengasse 9; tamtéž, s. 135.

„III. Obžalovaný Viliam Talský: 1) V presne nezistenom čase v roku 1941, hoci sa na okupovanej časti sovietskej Ukrajiny vierohodne presvedčil o zverstvách, ktoré Nemci páchajú na civilnom obyvateľstve a o tom, že vojna Nemcami započatá a vedená proti ZSSR je zločineckou a zákernou vojnou, ako náčelník štábu veliteľstva RD skoncipoval podľa nemeckého vzoru rozkazy, ktoré nariaďovali príslušníkom RD taký spôsob boja, ktorý nebol v súlade s medzinárodnými zvyklosťami vedenia pozemnej vojny.“ Národný súd. Výpis z rozsudku Tn/ud 12/47. ÚVA, Kvalifikační listina V. Talského.

¹¹V. Talský byl vyznamenán v září 1939 Pamětní medailí se štítkem Javorina a medailí Za hrdinství 3. stupně. V říjnu téhož roku Deutscher Adlerorden II. Klasse za podíl na tažení proti Polsku. Na frontě proti SSSR v listopadu 1941 obdržel Eisernes Kreuz II. Klasse, v prosinci medaili Za hrdinství 2. stupně a v březnu 1942 Rumunský velitelský kříž II. stupně. ÚVA, Kvalifikační listina V. Talského, část I., prvopis.

¹²V březnu 1944 vyšla v Bratislavě reprezentační kniha o 150 stranách textu a fotografií „Armáda v obrane a v práci“. Redigoval ji npor. pčch. F. Korček. U příležitosti 5. výročí vzniku slovenského státu zde publikovali své články: Čatloš, Malár, Pulanich, Turanec, Surový, Lavotha. Plk. gšt. V. Talský zde publikoval stať o vojenském školství.

¹³AMV, f. 302-119-4/94. Životopis podle nařízení velitele 1. čs. sboru, jako příloha k dotazníku, rukopis, psáno perem, zpracováno a podepsáno V. Talským.

snesl důstojníka s nedostatkem loajality vůči své osobě. V. Talský měl přístup k nejdůvěrnějším spisům, často personální povahy, takže osobně poznal všechny vyšší důstojníky a generály slovenské armády. Byl zasvěcen do jejich afér a intimností, což mu na druhé straně umožňovalo vytvářet si poměrně přesný obraz o jejich vojenských, občanských i osobních hodnotách. V. Talský zastával klíčovou funkci v systému velení a byl dokonale informován o všech obecných i specifických problémech slovenské armády po stránce organizační, dislokační, výzbrojné technické a zásobovací, mobilizační, operační a personální. Není proto divu, že se časem stal vyhledávanou osobností pro záměry slovenského odboje bez ohledu na jeho zahraničně politickou orientaci. Byl zasvěceným odborníkem a nezavdával okázalou kolaboraci s režimem a jeho exponenty důvodů k nedůvěře.

Sám také časem rozpoznal katastrofu, do které bylo Slovensko zavlečeno spojenectvím s Německem, zejména pak spoluúčastí na jeho válečných akcích proti Spojencům. Patřil k důstojníkům, kteří spatřovali východisko z této situace v návratu Slovenska do rámce obnovené ČSR. Není však bez zajímavosti, že sám od sebe nevyhledával styky s obdobně smýšlejícími politiky či vojáky, ale vyčkával, až bude osloven jimi. Měl zřejmě pocit nepostradatelnosti a byl si vědom své ceny pro případné odbojové záměry, s nimiž pravděpodobně od jisté doby začal spojovat představy o své další vojenské kariéře. Byl zvyklý na vysoké postavení a jeho sebevědomí mu prostě jiný postup nedovolovalo. Nemáme dostatek důkazů k posouzení, zda tak činil z politické nezkoušenosti, z prozíravosti či z vědomí vlastní nepostradatelnosti při realizaci jakýchkoliv plánů, spojených s vojenským vystoupením armády proti režimu, což mohla být jediná přijatelná cesta k návratu do tábora budoucích vítězů v této, pro Slovensko nešťastné válce.

Cesta plk. gšt. V. Talského do odboje spíše svědčí o neznalosti slovenských politických poměrů. Orientoval se totiž na osoby, které nepatřily k silám určujícím chod událostí, ale spíše k druhořadé politické garnituře, mající více politických zásad nežli skutečného vlivu. Do odboje se zapojil v čase, který nelze označit za prvopočáteční ani za pozdní, což by mohlo svědčit o jisté zdrženlivosti a opatrnosti, respektive obavách z ohrožení své vlastní vojenské kariéry. Činí tak teprve v roce 1943, když i Ferdinand Čatloš začíná hledat alibistické východisko z hrozící vojenské porážky. V. Talský je i v tomto čase poměrně pasivní a čeká na to, až bude osloven, vyzván a o spoluúčast na odboji požádán.

V. Talský vstoupil do odboje v roce 1943 zásluhou, respektive prostřednictvím svého tchána, Josefa Havránka, bývalého úředníka ČSD v Bratislavě. Ten, společně s dalším úředníkem bratislavské železniční stanice Ondřejem Cyprichem, byl ve styku s Dr. Jánem Ševčíkem,¹⁴ který se pokoušel vytvořit vlastní, nezávislou odbojovou skupinu. Hledal vhodného a k odboji ochotného důstojníka vedle plk. Jána Imra. Tak se dostal do styku s V. Talským, který docházel na ilegální schůzky do bytu O. Cypricha a později propůjčil k těmto setkáním vlastní byt v Bratislavě, na Sladkovičově ul. č. 8.¹⁵ Sem docházeli také farář Augustin Pozdech,

¹⁴Ševčík Ján, JUDr., krycím jménem BOŽA (* 13. 12. 1896 v Brezolupech, okr. Topolčany, † 6. 3. 1965 v Bratislavě). Byl právníkem a v letech 1939 – 1942 správcem YMCA v Bratislavě, což jej přivedlo na počátku války do styku s Obranou národa. Podílel se na organizaci přechodů do emigrace a spolupracoval s několika skupinami občanského odboje na Slovensku, orientovanými na obnovu ČSR. Spolupráce se zprav. skupinou Fomferr-Schwarz vedla k jeho zatčení a vyšetřování. Spolupracoval též s KSS. V době SNP člen SNR. Po jeho potlačení velitel partyzánské skupiny Ivana Štěpanoviče v prostoru Křížna – Poľana. Po válce poverenikem a místopředsedou vlády až do r. 1952. Patřil k zakladatelům Strany slovenské obrody. Podle Dejiny SNP, díl 5, s. 533. Podle svědectví plk. J. Imro byl J. Ševčík konformista s minulostí ruského legionáře, komunisty, bývalého tajemníka poslanců ľudové strany v Praze a informátora dr. Beneše z častí jeho funkce min. zahr. věcí. V roce 1943 vystupoval jako vedoucí vlastního ústředí, neuznává Dr. Šrobára, Ursinyho aj. „Ústředí Ševčíkovo bylo označováno jako všeslovenské a komunistické, třeba soustředěje i příslušníky bývalých československých politických stran. Ševčík sám se vyjádřil že pojmenuje svoje hnutí SBS, t. j. Slovensko – bolševická strana“. ÚVA, f. 37-82-13/81, plk. Ján Imro. Vyjádření o poměrech na Slovensku před odjezdem do Itálie.

¹⁵AMV, f. 302-119-4/160-162 Prohlášení V. Talského o účasti v odboji na Slovensku, zpracováno a podepsáno V. Talským.

plk. Ján Imro, Ing. Michal Balko z Banské Bystrice, Alexander Bahurinský, pplk. četnictva Repka a pplk. Vladimír Haviar. Talský byl žádán o spolupráci a dodávání zpráv o německé armádě, o německých vojenských transportech projíždějících Bratislavou. Krátce poté byl osloven též Dr. Viktorem Okályim a Dr. Matějem Joskem („Dvanáctka“), kteří jednali jménem Jána Ursínyho. Jim též přislíbil pomoc a nějaký čas spolupracoval s oběma skupinami. V té době si zřejmě uvědomoval existenční nutnost spojení slovenského odboje se zahraničím a pokoušel se takový kanál vytvořit.¹⁶ Úspěch však neměl.

Později, na žádost Rudolfa Fraštackého („Frey“), intervenoval Dr. V. Okályi za přeložení npor. spoj. Ivana Institorise z Nového Mesta nad Váhem do Bratislavy, aby mohl obsluhovat jednu z vysílacích stanic, dopravených mjr. gšt. J. Hájíčkem z Turecka na Slovensko prostřednictvím fy. DOVUS. V. Talský vyhověl a zařadil jej na zpravodajské oddělení MNO, čímž ještě více rozšířil jeho zpravodajské možnosti. Spolupráce V. Talského s odbojem měla převážně ráz podobných úsluh a intervencí ve prospěch angažovaných osob a jejich příbuzných či známých. Tak např. umístil na MNO švagra Dr. V. Okályiho, kpt. v zál. Jána Botta a učinil jej svým pobočником. Později s ním odešel i do Prešova a zajišťoval styk s Dr. Okályim. V. Talský byl ochoten zajistit vydání zbraní Židům v internačních táborech v Novákách a v Sereďi (jednáno v únoru 1943) a již v roce 1939 měl osobní zásluhu na zastavení soudního vyšetřování Dr. V. Okályiho vypracováním bagatelizujícího posudku jeho případu. Na Ševčíkovu žádost zařídil skrze pplk. Haviara vydání 400 ks pistolí příslušníkům civilního odboje v Bratislavě na heslo IVAN.¹⁷

V odboji používal V. Talský krycí jméno LÁĎA. V roce 1944 mu z obou zmíněných stran byly činěny nabídky na přijetí velitelské funkce v ilegálním odboji, které odmítl. Nejprve tak učinil v případě nabídky Dr. J. Ševčíka z kolegiality vůči plk. Imrovi, o němž věděl, že stejnou nabídku dostal před ním a přijal ji. Později byl Dr. V. Okályim vyzván k účasti na schůzkách v bytě Dr. Ing. Miloše Marka v Bratislavě Na Valech, kde se setkával s J. Ursínym, J. Lettrichem, Dr. G. Husákem a L. Novomeským. Požadovali od něho překonání rozporů mezi odbojově naladěnými důstojníky a jejich sjednocení v jedinou skupinu, podřízenou skrze něho ilegální Slovenské národní radě. Po měsíci konstatoval, že svěřený úkol se mu splnit nepodařilo, protože na velitelskou funkci ve vojenském odboji aspirovalo více důstojníků. Z téhož důvodu odmítl vedoucí funkci sám, neodřekl však spolupráci ani v případě, že bude velením pověřena osoba funkčně, věkově a hodnostně nižší. Když jej navštívil koncem jara 1944 pplk. gšt. Ján Golian a žádal jej o spolupráci a podporu své velitelské funkce, přislíbil obojí.

Podobná rozhodnutí pro něho asi nepatřila ke snadným a nebylo málo těch, kteří je považovali za neupřímná, zvláště později.¹⁸ Mohl být V. Talský ješitným a dovedně takovou povahovou vlastnost skrývat před svými nařízenými, že se nikdy neobjevila v popisech jeho hodnocení? Byla-li mu vlastní, spíše se projevila až později, když dosáhl vrcholu funkčního postupu jako náčelník generálního štábu slovenské armády a jeho ješitnost nebyla zaměřena proti generali-

¹⁶V dubnu 1943 vyhledal V. Talský jistého Štefana Vargovčika (nar. 23. 5. 1904 v Michalanech n. T.), tehdy zaměstnance tiskárny MNO v Bratislavě. Vargovčik měl povolení ke čtyřem cestám ročně do Maďarska v zájmu údržby svého majetku v Tardaškedí. V. Talský se s odvoláním na pplk. duch. sl. Kiše-Kalinu pokoušel získat Vargovčika pro funkci kurýra, který bude využívat svých cest k dopravě dopisů na turecké a švýcarské vyslanectví v Budapešti. Vargovčik odmítl. AMV, f. S/2-571-56/29 Zpravodajský záznam odbočky prezidia policejního ředitelství v Bratislavě ze dne 2. 11. 1944, č. j. 8584.

¹⁷AMV, f. 302-119-4/110 Zápis z výslechu pplk. tech. zbroj. Vladimíra Haviara. Haviar byl v ilegalitě napojen na pplk. J. Imra a sloužil na vojenské správě v Trenčanských Teplicích. Imro jej před svým odchodem na frontu do Itálie informoval o tom, že bude podléhat Talskému. Po odvelení Talského do Prešova zůstal bez řízení.

¹⁸„Plk. Talský, podobně jako Imro, byli protěžováni politickou skupinou Ursínyho. Golian, ani pplk. Vesel neměli k němu plně důvěry. Byl to oportunista, neschopný seběobětování. Styk mezi Golianem a Talským nebyl tak těsný, jak by si to dokonale přípravy vyžadovaly.“ ÚVA, f. 37-92-13/123 Úřední záznam o hlášení pplk. Mirko Vesela, Londýn 17. 10. 1944, originál strojopisu.

tu slovenské armády a gen. F. Čatlošovi, ale osobnostem v odboji, jmenovitě vůči pplk. gšt. Jánu Golianovi.

Vojenská rada, vzniklá z kontaktů slovenských odbojových politiků s vojáky (ve složení: pplk. gšt. Ján Golian, plk. gšt. Viliam Talský a plk. Ján Imro) měla být jakousi pojistkou a garantem dílčích politických odlišností. V úvahách představitelů občanského odboje se ostatně objevovali i další kandidáti (gen. Augustin Malár, gen. Štefan Jurech, pplk. Vesel, plk. Krenčej, pplk. gšt. F. Urban). Ať byly důvody vytvoření triumvirátu Vojenské rady jakékoliv, v žádném případě se tato skupina nestala dělným štábem, společně plánujícím, připravujícím a provádějícím vojenské vystoupení proti Německu a luďáckému režimu.

Nové možnosti v povstalecké konspiraci nastaly v létě 1944 v souvislosti s vytvořením velitelství armády na východním Slovensku. Měla budovat obranná postavení v Nízkých Beskydech, od západních hranic Maďarska po průsmyk Muzsina, s důrazem na hájení průsmyků Dukelského a Lupkovského. Na koncepci, která se měla stát součástí Čatlošova alibistického plánu záchrany slovenské samostatnosti a své vlastní, byť pod jinou velmocenskou záštitou, pracoval i V. Talský. Na jaře 1944 byl v doprovodu plk. Janečka a pplk. Lavothy vyslán do Maďarska. Měl zde domluvit koordinaci opevňovacích prací v Karpatech a získat poznatky z výstavby tzv. „Arpádovy linie“, aby slovenská armáda mohla navázat na tato polní opevnění vlastním obranným systémem. Z funkce náčelníka štábu HVV se podílel na formování, dislokaci, organizaci a personálním obsazení polní armády, která se tímto celkem měla stát teprve v budoucnosti, pokud budou Němci akceptovat Čatlošův plán na vytvoření technického sboru ze dvou pracovních divizí, které posílí dvě polní divize v Karpatech. Velitelem zamýšleného technického sboru měl být plk. gšt. V. Talský.¹⁹ Byl do této funkce dokonce již jmenován a krátký čas ji vykonával v Liptovském Mikuláši. Po opuštění myšlenky vytvoření technického sboru²⁰ byl V. Talský přeložen do Prešova k dispozici velitele armády, gen. Augustina Malára, který jej jmenoval svým zástupcem a pověřil koordinací součinnosti s partyzány na východním Slovensku. K tomu došlo 10. srpna 1944.

Spolupráce V. Talského s J. Golianem byla sice založena na slibu, ale praktickou podobu měla v tom, že Talský, pokud mohl, vyhověl některým Golianovým žádostem. Většinou se jednalo o krytí jeho konspirativních styků. Neobešly se bez cestování, které Talský formálně zajišťoval jeho častějším předvoláním na služební cestu do Bratislavy. Úzká spolupráce, jakou by historik předpokládal mezi velitelem a jeho zástupcem, však praktikována nebyla. Golian si vytvořil z vybraných důstojníků Velitelství pozemního vojska v Banské Bystrici dělný štáb a Talského do podrobností tajných příprav a rozhodnutí nezasvěcoval. Považoval jej za muže Čatlošova²¹ a slíbenou spolupráci ze strany Talského za přetvářku, motivovanou sna-

¹⁹V červnu 1944 se zrodil plán na postavení technického sboru v červenci 1944. K 1. srpnu měl odjet na východní frontu budovat polní opevnění. Podle některých pramenů na východní Slovensko, podle jiných do Polska, na řeku San. Za velitele byl Čatlošem vyhlédnut a jmenován plk. gšt. Talský. Technický sbor měl sestávat ze dvou technických brigád, každá měla mít 5 000 mužů, mobilizovaných ze starších ročníků. Velitelem 1. technické brigády byl určen plk. jezd. Veselý, 2. technické brigádě velel plk. jezd. Horský. Odchod do pole byl stanoven na 1. srpna 1944. Podle ÚVA, f. 37-91-29, s. 39 a 90. Zprávy rdst VÍT ze dne 28. 6. a 29. 7. 1944; dále tamtéž, f. 37-92-13/105 Z hlášení plk. J. Imro v Londýně.

²⁰Podrobněji viz ŠTEFANSKÝ, V.: Slovenskí vojaci v Taliansku 1943 – 1945. Bratislava: MO SR, 2000, 115 s.; též AMV, f. 302-119-4/78 Z protokolu sepsaného s F. Čatlošem dne 9. ledna 1947.

²¹„Od Talského (plk) som sa dozvedel, že sa chystá povstanie. O podrobnostiach ma neinformoval. V Trenč. Tepliciach asi 8. alebo 10. júla 1944 som podľa dohody sa zišiel s Talským a plk. Imrom. Plk. Talský mi predtým sľúbil, že ma zasväti do podrobností priprav. Nestalo sa to však, prečo neviem.“ AMV, f. 302-119-4, s. 36 V datu inkriminované schůzky se F. Čatloš zřejmě mýlil. ŠTEFANSKÝ, ref 20, s. 34 uvádí, že plk. Imro 6. 7. 1944 přebíral v Itálii velení nad 2. technickou divizí. V. Talský byl přítomen v kanceláři gen. F. Čatloše dne 1. srpna 1944 společně s kpt. J. J. Stankem a pplk. jezd. Jánem Malárem, když Čatloš vyzýval mjr. let. Mikuláše Lisického ke kurýrnímu posláni v Rusku. Podle JABLONICKÝ, ref 1, s. 331.

hou dopomoci F. Čatlošovi k alibismu. Nedůvěřoval ani plk. J. Imrovi a v tomto smyslu informoval i Londýn.²²

Ještě v létě, kdy V. Talský působil v Bratislavě ve funkci náčelníka štábu MNO a vydával pokyny pro formování polního sboru na východním Slovensku, navrhl při jednom setkání Golianovi, že v čase povstání si obě východoslovenské divize vezme na starost. Přesto, že jim chybělo velmi mnoho do plných početních stavů osob i techniky, zůstávaly hlavní vojenskou silou, okamžitě schopnou vojenského vystoupení a podle všeobecných plánů to měly být ony, které úderem do týlu německých vojsk a vstřícným bojem o karpatské průsmyky otevřou cestu Rudé armádě na Slovensko. Právě tyto divize měly povstání zahajovat a na jejich bojovou iniciativu měla navázat mobilizací tzv. zápolní armáda na středním Slovensku pod velením Golianovým.

Tvůrci tohoto plánu, který se v mnohém překrýval se záměry gen. F. Čatloše, si vzájemně nedůvěřovali a značně podcenili německou armádou. Talský nebyl Golianem jmenován a pověřen funkcí povstaleckého velitele polního sboru, resp. armády, přesto, že jej mjr. Jaroslav Krátký (ZDENA) v Londýně pro tuto funkci doporučoval. V Golianových úvahách dostali přednost plk. J. Imro a po něm dokonce gen. A. Malár. V. Talský měl být vždy „pouze zástupcem“. I když nebyl plně zasvěcen do všech detailů konspirativních příprav, přece jen si musel uvědomovat existenci výhrad vůči své osobě, plynoucí také z příliš těsné blízkosti a spolupráce s gen. Čatlošem.

V. Talský považoval za hlavní předpoklad vojenského úspěchu povstání na Slovensku jeho podporu operacemi Rudé armády. V případě vojenské akce východoslovenských divizí vystupoval tento požadavek do popředí s mimořádnou naléhavostí. Urgoval proto zajištění operační součinnosti s Rudou armádou u Goliana, učinil okamžitě po svém příchodu do Prešova návrh gen. Malárovi na vlastní misi do štábu maršála I. S. Koněva, velitele 1. ukrajinského frontu, jehož vojska se po překročení řeky San blížila k severním hranicím Slovenska a ocitla se nejbližší postavení Malárovy armády. Golian jej označil za „zlé svedomie“, které jej neustále pronásleduje, ale ponechal jej v nevědomosti o detailech poslání pplk. Dr. M. Ferjenčika a o misi npor. Jána Koreckého pomlčel vůbec. Také Malár jeho návrh k odletu do Koněvova štábu odmítl jako předčasný a nebezpečný z hlediska možného prozrazení Němcům a bylo rozhodnuto, že ke štábu maršála Koněva odletí mjr. gšt. Elemír Polk, náčelník štábu 1. divize, jehož zpravodajský důstojník, npor. Kelemen, měl pravidelné styky se štábem partyzánského oddílu ČAPAJEV – vojensky nejsilnější a nejvlivnější skupinou na východním Slovensku. V. Talský proto žil v přesvědčení, že pro zajištění spolupráce s Rudou armádou v Karpatech nebylo učiněno vůbec nic, ač vývoj událostí, podporovaný partyzánskou iniciativou na středním a východním Slovensku směřoval nepředvídaným tempem k vyčerpání německé trpělivosti a ke ztrátě posledních příležitostí v boji proti partyzánům, které se v očích německých misí, velitelství a abwehru ještě slovenské armádě dostávalo.

²²„Moje oficiální funkce umožňuje mně práci ve vojenské organizaci tak, jako žádná jiná. Možnosti jsou velké. Většinu nejvýznamnějších spolupracovníků mám ve svém oficiálním štábu. Styk osobní a kurýrní. Po svém ustanovení, na prvé schůzce s politickým ústředím, byl jsem požádán akceptovati 2 zástupce, levími podporovaného Imra a jeho ideově blízkého Talského. V zájmu shody s politickým ústředím jsem souhlasil. Imro a Talský politikům slíbili, že se mi podřídí. Imro jsem pověřil velením polní armády a Talského funkcí jeho náčelníka. Po prvním styku s nimi jsem však pozoroval v nich uraženou ješitnost, že se mi podřídili jen na oko, že moje ustanovení neberou vážně a že si kují i nadále vlastní želízka. Napomáhají jim v tom politické strany, které se k politickému ústředí ještě nepřipojily (Dr. Koch – Češi). Tuto nepřijemnou situaci rozřešily události. Imro odešel do Itálie jako velitel 1. technické divize (má býti 2. technické brigády – pozn. J. Š.) a Talský odejde jako velitel technického sboru na východ (obě jednotky pracovní). Jejich odchod nebude pro nás ztrátou. Je pravděpodobné, že oba respektují Čatloše a chtějí mu pomoci k alibi.“ ÚVA, f. 37-91-22/39 Zpráva rdst OTO ze dne 17. 7. 1944, č. j. 518 ŠVBM, kopie strojopisu, vidováno gen. F. Moravcem.

„Talský a Imro slíbili Leyovi poslušnost, ale za jeho zády piklují proti němu. Hlavně Talský, jako náčelník štábu MNO ...“ ÚVA, f. 37-25-14/4. ZDENA do Londýna 4. 6. 1944 rdst VÍT, depeše č. 060411/44.

Plukovník V. Talský ani po svém nástupu do funkce zástupce velitele armády gen. Malára nevěnoval příliš velkou pozornost konspiračním přípravám ilegální práce s velitelským sborem. Snad skutečně věřil tomu, že konspirační organizační přípravy pronikly na východním Slovensku do 70 % jednotek.²³ Byl odvolán do Liptovského Mikuláše a Bratislavy, kde po celý týden likvidoval pozůstatky technického sboru a fakticky se rozešel s gen. Čatlošem. Stalo se tak poté, když jej 23. srpna 1944 zavolal Čatloš do své kanceláře a v přítomnosti kpt. gšt. J. J. Stanka, pplk. jezd. J. Malára a npor. Tomečka všem sdělil, že Londýn i Moskva potvrdily jeho účast v odboji. Talskému do očí řekl, že již dávno ví o jeho odbojových aktivitách a dodal, že nyní nastal čas, kdy osobní záležitosti musí ustoupit stranou před nutností vzájemné spolupráce. Současně Talskému nařídil, aby pro něho sestavil v Bratislavě štáb ze spolehlivých osob a opatřil mu seznam vedoucích osobností v odboji, s důrazem na důstojníky. Překvapený Talský argumentoval, že takový seznam může dodat jedině Banská Bystrica.²⁴

Ještě téhož dne informoval Talský o Čatlošově jednání Dr. Jána Ševčíka. Rozhodli se společně odcestovat do Banské Bystrice, kde o téže věci jednali s Golianem. Bylo domluveno, že Čatloš žádný seznam nedostane a v případě, že přijede do Banské Bystrice, bude zajištěn, což se nakonec stalo o týden později. Partyzánská aktivita na středním Slovensku hrozila výbuchem, na který může Německo reagovat obsazením Slovenska, což povede k povstání za situace, kdy divize polního sboru nebudou ještě na akci připraveny a povstání začne Golianovo velitelství. Pro takový případ bylo Talskému sděleno heslo „Začněte s vystěhováním“. Po jeho obdržení, bude-li skutečně dohovor operační součinnosti s Rudou armádou, zaútočí polní sbor do týlu německých jednotek, vstříc sovětským vojskům. Pokud by se dohovoru součinnosti dosáhnout nepodařilo, budou se jednotky sboru bránit nejprve na místě a poté přejdou k partyzánskému boji. Pobytu v Banské Bystrici využil Talský 27. srpna 1944 k setkání s mjr. A. S. Jegorovem. Zprostředkoval jej Ing. Michal Balko. Talský se mylně domníval, že Jegorov velí všem partyzánským skupinám a oddílům na Slovensku a žádal jej o odvrácení útočných akcí na Ružomberok, což Jegorov zajistit nemohl, protože se to údajně vymykalo jeho kompetenci. Slíbil však sdělit svému velitelství Talského žádost o dohovor součinnosti s Rudou armádou. Setkání s Jegorovem Talského neuspokojilo. Vrátil se ještě do Bratislavy vydat poslední pokyny pro povstání mjr. gšt. Štefanu Murgašovi. Považoval jej za schopnějšího a pravomocí lépe vybaveného velitele bratislavské oblasti, nežli byl pplk. duch. Kišš-Kalina, původně pověřený přípravou povstání v hlavním městě. Instruoval též velitele strážního praporu mjr. Kovačiče pro činnost bratislavské vojenské posádky a 28. srpna se vrátil do Prešova. Jeho služebním cestám ještě nebyl konec. Gen. Malár jej vyslal 29. srpna 1944 do Spišské Novej Vsi, aby zde zajistil koordinaci mezi vojenskou posádkou, četnictvem a partyzány. Po návratu do Prešova dostal smluvené heslo od Goliana. Mezitím měl ještě zajímavý rozhovor s pplk. gšt. Františkem Urbanem.²⁵

²³V tomto smyslu informoval Golian Londýn 25. června 1944 depeší rdst OTO č. 062507/44.

²⁴AMV, f. S/2-571-56/14 „Vojenské udalosti na východnom Slovensku pred a po povstaní roku 1944 a môj vzťah k nim“, kopie strojopisu, zpracováno plk. gšt. Viliamem Talským v Bratislavě 31. května 1945. Talskému na jeho námítky údajně Čatloš odpověděl: „Turance mně tam nedávej! Já vím, ty chceš jít za Golianem.“ Tamtéž, f. 302-119-4/88 Úřední záznam sepsaný dne 29. ledna 1947 s plk. gšt. Talským Viliamem ve věci pplk. gšt. Murgaše Štefana. Pořízeno pplk. B. Reicinem. Originál, psáno perem, rukopis B. Reicina, podepsáno Reicinem a Talským.

²⁵Pplk. gšt. František Urban zastával funkci 2. náčelníka štábu na velitelství armády v Prešově. Patřil k důstojníkům dlouhodobě orientovaným na odboj, nicméně nečinným. Ptal se Talského, zda organizuje odboj československý nebo slovenský. Když se mu dostalo ujištění o československé orientaci, prohlásil, že by vlastně měl přípravy k odboji vést on, protože patří k nejstarším československým důstojníkům. Zajímal se též o účast Malára a ukazoval Talskému hrst spisů a rozkazů od Golianova štábu. Odpověď Talského údajně zněla: „Vidíš, toto bol jeden z dôvodov, prečo som neprijal vedúce miesto pri vojenskom odboji, lebo som vedel, že je vás viac, ktorí na toto miesto aspirujete. Keď Malár pôjde s nami, je dobre, má dobré meno u vojakov, keď nie, tak ho zaistíme. Pokiaľ ide o nás dvoch – budeme rozhodovať spolu – viac hláv, viac rozumu – a keď je jeden z nás neprítomný, druhý ho zastupuje.“ AMV, f. S/2-571-56, s. 15.

Malárovu armádu zastihl Talský přibližně v následující situaci: jejím jádrem a hlavní vojenskou silou byly dvě divize, každá o třech pěších plucích, dělostřeleckém pluku a jezdeckém předzvědném oddílu. V Gíraltovcích se nalézalo velitelské stanoviště 1. divize, 2. divize byla rozložena na pravém křídle se štábem ve Vyšné Radvani. Obě byly přibližně na 50 % počtech mužstva. Ještě méně bylo koní, automobilů, obrněných vozidel a protitankových prostředků. Zásoby munice stačily pouze na krátký boj. Obranu na severní hranici s Polskem zaujímal lineárně na 10 km širokém úseku v členité a zalesněné oblasti s řídkou komunikační sítí. Sborové jednotky (Polní jednotka pluku útočné vozby, Skupina vzdušných zbraní) byly vybaveny zastaralou a opotřebovanou technikou. Konspiračně byla mnohem lépe připravena 1. divize plk. pěch. Mikuláše Markuse a náčelníka štábu mjr. gšt. Elemíra Polka. Měla sporadický osobní styk s Golianovým velitelstvím²⁶ a s partyzánskými oddíly, jejichž činnost sice monitorovala, ale ovlivnit nemohla. U 2. divize velel plk. gšt. Štefan Tatarko s náčelníkem štábu mjr. gšt. Cisárikem, nebylo v podstatě pro její zapojení do povstaleckých akcí učiněno nic. Počítalo se s výměnou velitele divize, jehož měl nahradit velitel pluku plk. pěch. Jozef Husár, který měl ovšem do odhodlaného konspirátorů neskutečně daleko. K nespolehlivým důstojníkům patřil i 1. náčelník štábu armády, pplk. gšt. Ladislav Lavotha. Právě jeho měl Talský v podstatě nahradit.

Morální stav obou divizí byl na nízkém stupni. Do boje proti Rudé armádě se nechtělo ani důstojníkům, většinou záložním, ani mužstvu, z důvodů zásadních. Protisovětské války měli všichni dost a proti Němcům se obávali otevřeně postavit proto, že jsou slabí a špatně vyzbrojení. Většina toužila po odchodu domů. Občas jednotlivci přecházeli k partyzánům, což byl vrcholný projev odporu a rozchodu s vládní mocí. V záležitostech politických cílů odboje na Slovensku panovala nejasnost a nejednotnost. Polní sbor neměl žádné zálohy. 1. pěší pluk v Raslavicích, byl z této funkce v podstatě vyřazen, když musel střežit mosty a tunely na železnici v prostoru Liptovský Mikuláš – Stará Ľubovňa – Kysak.

Události na Slovensku, které dostaly 28. a 29. srpna 1944 rychlý spád, zastihly štáby jednotek polního sboru zcela nepřipraveny. Velitelství v Prešově zůstalo bez velitele poté, co gen. A. Malár na Tisúv a Čatlošův příkaz odletěl do Bratislavy. Plk. gšt. Viliam Talský zůstal sám s odpovědností zřejmě neočekávanou a přes všechny jeho ambice nechtěnou.

Naznačovali jsme již, že velitelská praxe V. Talského byla nedostatečná. Naposledy velel technické četě na počátku své vojenské kariéry, a to ještě v podmínkách hlubokého míru. Valnou část vojenské služby po absolvování VŠV vykonával štábní funkce, byť na té nejvyšší úrovni. Poslání štábních důstojníků směřuje k zajištění funkčnosti štábu a hladkého chodu jejich služby. Slouží velitelům jednotek k soustředění a vytváření podkladů pro jejich rychlé a správné rozhodování a též detailnímu a věcnému rozpracování a zajišťování vydaných rozkazů. Plk. gšt. V. Talský nebyl zvyklý samostatně rozhodovat, spíše celou svojí životní zkušeností inklinoval k posuzování situace, zvažování vlivu různých faktorů, podmínek a okolností na možný průběh událostí. Rázně velet a důsledně vyžadovat splnění vydaných rozkazů zřejmě nedokázal. Tato vžitá a léty dosavadní praxe ustálená vlastnost byla podrobena zkoušce, jejíž konečný výsledek byl katastrofální pro divize polního sboru i V. Talského.

Po obdržení hesla „Začněte s vystěhováním“, které bylo Talskému doručeno až ráno 30. srpna 1944, zůstaly jednotky Malárovu armády nadále v klidu. Nebyl vyhlášen bojový poplach, ani mimořádný stav a následná mobilizace osob i techniky na celém území, jehož civilní správa podléhala v takovém případě vojsku. Velitelství armády i štáby obou divizí měly pro takový případ poplachové směrnice, ale vše zůstalo v klidu. Překvapuje neuvěřitelná neschopnost

²⁶Např. mjr. gšt. E. Polk byl na počátku srpna 1944 pověřen předáním písemných pokynů pro vojenské akce na východním Slovensku v době povstání gen. Malárovi. „Golian mi vyslovne povedal, aby som to písomné ujednanie odovzdal Malárovi s tým, že je poverený velením slovenských jednotiek na Východe. Ja som potom tento dokument odovzdal gen. Malárovi.“ AMV, f. 302-119-4/24 Výpověď pplk. gšt. Elemíra Polka v soudním procesu proti Talskému, fotokopie strojopisu, nepodepsáno.

a naprosto nedostatečný stav spojení mezi armádou na východním Slovensku a Golianovým velitelstvím, které neumožňovalo pravidelnou a nezbytnou vzájemnou komunikaci. Zatímco Golianův štáb nařídil zvýšenou zpravodajskou aktivitu vůči německé či maďarské armádě, a tento rozkaz byl po vydání hesla závazný i pro VA v Prešově, zpravodajské složky se nechaly ukolébat korektním chováním německých důstojníků a velitelství, která nejevila známek nepřátelství. Jedině tak se mohlo stát, že se štáb armády dověděl o přítomnosti německých jednotek až tehdy, když se začaly vykládat z železničního transportu na místním nádraží. Nespolehliví důstojníci nebyli internováni, ale setrvali nadále na svých funkcích.

Na odpoledne 30. srpna 1944 svolal plk. gšt. V. Talský poradu s užším štábem a s veliteli divízi. Z nich se dostavili pouze plk. Markus se svým náčelníkem štábu Polkem. Velitel 2. divize, plk. Tatarko, se odmítl dostavit a zakázal odjezd i plk. Husárovi [sic!]. Tak se porady mohli zúčastnit ještě druhý NŠ VA pplk. gšt. F. Urban, náčelník týlu pplk. int. Oldřich Kvapilík, velitel skupiny vzdušných zbraní mjr. let. Július Trnka a kpt. spoj. Škrovina. Plk. V. Talský jim vydal ve stručnosti následující rozkaz:

Slovensko je obsazováno německými jednotkami a slovenská armáda proti nim zahájila ozbrojený odpor. Vypuklo povstání, jehož centrum je na středním Slovensku a štáb v Banské Bystrici. Armáda na východním Slovensku se k těmto akcím připojí s úmyslem spojit se s Rudou armádou na druhé straně karpatských průsmyků a otevřít jí cestu na Slovensko. Proto se 1. divize soustředí v prostoru Vyšší Svidník – Komárník a 2. divize v prostoru Čertižné – Medzilaborce. Je nutno domluvit s Rudou armádou koordinaci vojenských akcí a požádat 1. UF maršála Koněva o klamnou ofenzivu v prostoru Krosna k upoutání německých záloh. Po dojednání spolupráce s Rudou armádou zaútočí obě divize do německého týlu podél komunikací: 1. divize na směru Tylawa – Dukla – Miesto Piastowe, 2. divize na směru Jaslička – Rymánów. Vlastní útočná akce bude provedena jen mobilními silami a prostředky. Zbytek armády se bude bránit na místě až do sloučení s Rudou armádou.²⁷ Do štábu maršála I. S. Koněva odletí za účelem dohovorů s Rudou armádou mjr. gšt. E. Polk, který za tím účelem vejde do styku s partyzánským oddílem ČAPAJEV, který má s Koněvovým štábem jak rádiové, tak letecké spojení.

Talský se domníval, že divize polního sboru se připojí k povstání zahájením otevřeného odporu v noci na 31. srpna 1944. Později však svůj názor změnil, uznal oprávněnost námitek velitele 1. divize, že v tak krátkém čase nebude možno provést přeskupení a nové soustředění jednotek a souhlasil s jeho návrhem začít boj až v noci na 1., nejpozději na 2. září 1944. Do té doby se měl vrátit mjr. Polk od štábu 1. UF. Odpoledne téhož dne se po zákroku pplk. gšt. Urbana u velitele 2. divize dostavil na štáb armády i plk. pěch. Husár, kterému Talský vydal stejné rozkazy pro 2. divizi. Husár nebyl nadšen, nejevili ochoty k zapojení se do odboje a celou akci prohlašoval za předčasnou. Talský však na svém rozhodnutí trval a Husárovi nařídil zastavit se při zpáteční cestě na štábu 1. divize a osobně domluvit součinnost obou svazků. Již se projevil rozkladný vliv rozhlasového projevu gen. F. Čatloše.

Sotva propustil velitele pluku, byl Talský písemně požádán velitelem skupiny vzdušných zbraní o osobní účast na zákroku proti letcům, kteří odmítali jeho rozkazy, chtěli odletět do Ruska a on nebyl schopen vzniklou situaci zvládnout. Ta byla na prešovském letišti v Nižním Šebeši skutečně neřešitelná. Talský sem přijel po rozhlasovém projevu gen. A. Malára, v němž velitel armády na východním Slovensku vyzval jednotky ke klidu a k poslušnosti pouze jeho

²⁷Podle protokolu, sepsaného na výzvu velitele osvobozeného území a členů vládní delegace (SNR) s plk. gšt. V. Talským 23. 12. 1944 v 18,00 hod. o událostech u slovenské armády v prostoru Prešova v době od 10. 8. 1944 do 15. 9. 1944. AMV, f. 302-119-4/69 Protokol byl sepsán za přítomnosti brig. gen. Bohumila Bočka (velitel 1. čs. brigády), brig. gen. Karla Klapálka (velitel 3. čs. brigády) a pplk. gšt. Alfréda Ressler (velitel dělostřelectva 1. čs. sboru), který byl zapisovatelem. Ten ve svých válečných memoárech později napsal: „Tu noc byl Talský u mne v Bukovcích (jde o Velké Bukovce, pozn. autora) hostem. Ze spánku nebylo nic. Byli jsme po celou dobu v ostré rozepři. Talský hájí neudržitelné.“ RESSEL, A.: Mé cesty válkou. Praha: Mladá fronta, 1975, s. 260.

rozkazů. Tato výzva jen prohloubila nerozhodnost a dezorientaci velitelského sboru a zahájila proces postupného rozkladu východoslovenské armády.

Tváří v tvář letcům, odhodlaným k odletu do Lwowa, V. Talský neuspěl svými argumenty o nezbytnosti jejich přítomnosti pro podporu zamýšlených akcí vstřícného úderu a podlehl bláhovým argumentům, že leteckou pomoc vlastním jednotkám budou moci poskytnout i ze sovětských letišť. Uvědomoval si, že pokud letci odletí, ztratí poslední prostředek bezprostředního spojení s Rudou armádou a již se nikdo na druhou stranu fronty nedostane. V tomto okamžiku se rozhodl, že do štábu maršála Koněva odletí sám. Volal ještě telefonicky mjr. gšt. Polka, který sice potvrdil svoji ochotu k odletu, ale časově ji určoval na 5.00 hod. ráno, protože údajně ještě čekal na nějaký dokument od partyzánů. Letci nehodlali tak dlouho čekat (v pět hodin ráno je tuto dobu na východním Slovensku již denní světlo) a chtěli odletět ještě za tmy, aby unikli případným útokům německého letectva, což jej upevnilo v přesvědčení, že jedná správně pod tlakem nebezpečí z prodlení. Své rozhodnutí oznámil mjr. Polkovi a kpt. Škrovinovi, který je měl tlumočit pplk. gšt. F. Urbanovi. Posledně jmenovaný věděl z dřívějších debat s Talským, že jej má zastupovat v jeho nepřítomnosti. Také mu vzkázal po svém řidiči, že se vrátí do 48 hodin. Nicméně řidič dostal pokyny pro oficiální hlášení, že Talský byl unesen partyzány, čemuž se po jistý čas na velitelství armády věřilo a v tomto smyslu bylo odpovězeno i na německý dotaz.

Dvacetčtyři, respektive čtyřicet osm hodin je poměrně dlouhá doba pro bojektivé jednotky vedené odhodlanými veliteli. Jedněch i druhých bylo v posledních srpnových dnech 1944 na východním Slovensku příliš málo. Velitelský sbor, dříve nijak nepřipravený na povstalecké události, byl projevy generálů Čatloše a Malára naprosto dezorientován a nečinnost armádního velitelství jeho kolísavost jen podporovala. Pochybnostem a zmatkům na slovenské straně měla v krátké době učinit konec rychlá a dokonale organizovaná protiakce německých jednotek skupiny armád Severní Ukrajina. Ta se pod vlivem celkových událostí na Slovensku rozhodla odzbrojit slovenskou armádu podle několik měsíců předem připravovaného plánu „Sklizeň brambor“.²⁸

Plk. gšt. V. Talský odletěl 31. srpna 1944 v 2.00 hod. z letiště Nižní Šebeš u Prešova letounem Fiesler Fi 156 STORCH č. 8051. Stroj pilotoval osobně mjr. let. J. Trnka, velitel skupiny vzdušných zbraní u velitelství armády gen. Malára. Směřoval do Lwowa s časovým předstihem před hlavní skupinou letadel, aby jim zajistil bezpečné přistání na sovětském letišti. Letouny odlétaly samostatně a piloti měli přísně zakázáno zaujímat jakoukoliv bojovou sestavu za letu.

Přelet na sovětskou stranu se zdařil. Ve Lwově byli Talský s Trnkou přijati a hostěni velitelem města gen. Smirnovem, jemuž Talský přednesl žádost o potřebě informovat velitele frontu maršála Koněva o událostech na východním Slovensku. Gen. Smirnov se okamžitě spojil s Moskvou, odkud dostal obratem odpověď, aby je na velitelství 1. UF dopravil. Večer 31. srpna 1944 byli ještě hosty velitele letiště a ráno dostali dva letouny, které je dopravily do Koněvova štábu. Maršál je přijal ještě týž den a pozorně vyslechl Talského návrh na společné ofenzivní akce v prostoru průsmyků Dukla a Lupkov. Odpověděl, že k ofenzivním akcím armád jeho frontu si musí vyžádat stanovisko hlavního stanu Rudé armády, jehož odpověď bude znát za dva až tři dny. Talský dále žádal o vyslání sovětských styčných důstojníků k oběma východoslovenským divizím a o povolení svého návratu na Slovensko vzhledem k tomu, že je stanoven přesný čas k zahájení vojenských akcí. Koněv však byl toho názoru, že dokud nedostane odpověď hlavního stanu, je přítomnost Talského u jeho štábu důležitější. Talský s Trnkou se pokoušeli se sovětskou pomocí o navázání rádiového spojení s Prešovem podle provozních údajů, domluvených ještě před odletem s kpt. Škrovinou. Na slovenské straně však panovalo zlověstné ticho a nikdo na jejich volání neodpovídal. Prešovská posádka byla již odzbrojena, velitelství armády neexistovalo, gen. Malár byl zatčen německým abwehrem hned na letišti po návratu z Bratislavy a také odzbrojování obou divizí probíhalo z německého hlediska rychle a v podstatě bez organizovaného odporu.

²⁸PREČAN, V.: Slovenské národní povstání. Němci a Slovensko 1944. Bratislava 1971, s. 200.

Tuto katastrofickou zprávu oznámil Talskému velitel 1. UF o dva dny později, kdy jej přijal po druhé. Sdělil mu, že jeho vojska zahájí ofenzivu na Slovensko a současně chtěl vědět, zda i za těchto nových poměrů se chce vrátit, když jeho velitelství již neexistuje, nebo chce zůstat na sovětské straně a odejít k 1. čs. sboru? Talský odpověděl, že právě nyní považuje svůj návrat za nutný. V pozadí jeho úvah byla zřejmě naděje, že části obou divízi unikly odzbrojení, odešly do lesů a představují dosud nezanedbatelnou vojenskou sílu, která může být zamýšleným akcím Rudé armády ku prospěchu. Velitelství 1. UF zřejmě vyčerpávající a úplný obraz o situaci na slovenské straně nemělo a pokud jde o osud obou divízi, sdílelo alespoň částečně s Talským optimistické naděje, protože Koněv jeho stanovisko akceptoval a nařídil mu, aby všemi možnými prostředky vydal rozkazy svým zástupcům na Slovensku k soustředění jednotek východoslovenských divízi v prostoru severovýchodně Stropkova, kde vyčkají přiletu Talského a následných ofenzivních akcí Rudé armády. Návrat Talského se uskuteční letounem, jakmile bude možno zajistit jeho přistání na Slovensku. K tomu mělo dojít 7. září 1944, ale před odletem došla na letiště zpráva, že přistávací plocha byla obsazena německým vojskem, a tak se Talský dostal na východní Slovensko až o týden později, když 15. září 1944 jej kurýrní letoun U-2 (přezývaný též „kukuruzník“) vysadil na polním letišti partyzánské brigády ČAPAJEV u obce Závada. Také vzpomenuť Koněvův rozkaz o soustředění bojeschopných jednotek východoslovenských divízi u Stropkova byl údajně doručen na Slovensko.²⁹ Talského pokus využít k proniknutí svých rozkazů také povstalecké velitelství v Banské Bystrici, vyvolal prudkou Golianovu reakci.³⁰

Plk. gšt. V. Talský se po přiletu na východní Slovensko odvolával při styku se sovětskými veliteli na Koněvovo pověření, aby pod své velení soustředil všechny vojenské jednotky, resp. jejich zbytky, na východním Slovensku a vedl je k aktivnímu partyzánskému boji. Podle některých pramenů měl dokonce provádět mobilizaci mladých mužů.³¹ Setkal se s velitelem par-

²⁹ „Vyšie spomenutý rozkaz som poslal Markusovi, a to rádiotelegraficky cez partizánov, pešou spojkou cez front a na môj návrh lietadlom cez Banskú Bystricu, aby doručenie bolo zabezpečené. Prostriedky dalo veliteľstvo frontu. Ale ako situácia ukázala, ani jeden z rozkazov plk. Markusa nedošiahol. Keď som došiel k partizánom, oznámil mi Čapajev, že Markusa nemohli nájsť. Spojka idúca cez front k nemu nedošla a rozkaz idúci cez B. Bystricu Golian vrátil.“ AMV, f. S/2-571-56/18 Vojenské udalosti na východnom Slovensku.

³⁰ „Pro VÁCLAVA. Hlásím, že Talský, jakmile ode mne dostal rozkaz k činnosti, nechal tento rozkaz u sebe a uletěl s celým svým letectvem do Ruska. Tento čin považuji za zradu a deserčí a prosím, aby s ním podle toho jednali. Útěkem způsobil chaos u polních divízi.“ 9. září 1944. Depeše č. 75-370-18, AMV, f. 302-119-4/154, fotokopie. VÁCLAV bylo krycí jméno gen. Heliodora Píky, respektive Čs. vojenské mise v Moskvě. Časová souvislost mezi Golianovou depeší a Talského pokyny o vyslání svých rozkazů plk. Markusovi na východní Slovensko svádí k oprávněné domněnce, že šlo ze strany gen. Goliaa o odvetnou a odmítavou reakci.

³¹ Talský sám se ve svých dokladech o mobilizaci nezmiňoval. Naopak byla zdůrazňována v hlášeních mjr. Kokina a pozdějšího náčelníka štábu partyzánské svazky ČAPAJEV Uliczaye, jakož i Augustina Schramma, které se jeho prostřednictvím a zásluhou objevily v písemnostech, vedených na V. Talského Reicinovým OBZ, viz AMV, f. 302-119-4/119 Dopis NŠ partyzánské svazky ČAPAJEV Uliczaye gen. L. Svobodovi ze dne 10. ledna 1945, originál, rukopis, psáno perem a podepsáno Uliczayem; dále tamtéž, s. 145, Hlášení mjr. Kokina, určeno náčelníku štábu partyzánské hnutí při Vojenské radě 1. UF, Hrdinovi SSSR, pplk. Bovkunovi a představiteli čs. sboru při štábu partyzánské hnutí u Vojenské rady 1. UF Schrammovi, překlad původního dokumentu velmi špatné kvality, originál strojopisu. Ze stejného dokumentu, v lepším českém překladu, vzniklo hlášení A. Schramma o činnosti Talského: „Československý plukovník Talský byl vysazen přistáním letounu U-2 na polní letiště partyzánské brigády ČAPAJEV zpravodajským oddělením 1. UF v lesním masivu severně Humenného (obec Závada). (Hlášení mjr. Kokina, velitele partyzánské svazky ČAPAJEV). Po přiletu a spojení mi Talský sdělil, že je maršálem Koněvem určen za velitele všech ozbrojených skupin na východním Slovensku. Měl za úkol soustředít pod svým velením všechny rozprchnuvší se jednotky 1. a 2. pěší divize slovenské armády a partyzánskými metodami ničit německé jednotky. Velitel brigády ČAPAJEV, major Kokin, dal Talskému pro splnění jeho úkolu k dispozici jednotku plně vyzbrojených 112 mužů pod velením mjr. čl. armády Bileje a dalších 18 důstojníků ke zřízení jeho štábu, 29 horských koní, 2 psací stroje. Z počátku štáb Talského působil ze základny ČAPAJEVA propagačně, vydáváním výzev a letáků. Toto opatření nemělo žádné výsledky. Talský žádná nová další rozhodnutí nepřijal. Jeho vojenská jednotka se nerozrostla ani o jednoho muže, naopak 14 vojáků a 2 důstojníci dezertovali. Přes spojky ČAPAJEVA bylo Talskému umožněno spojení s jednotkou pplk. Vogla, působící v prostoru ZUBNÉ – JABLONKA. Bilejova skupina zabila do 28. 11. 1944 pouze 9 německých vojáků a prováděla převážně činnost zpravodajskou. U Vihorlatu přešel na stranu Rudé armády a po příchodu do štábu kategoricky odmítl odejít na misi do českých zemí. 21. 1. 1945. Major Kokin.“ VHA, Sbírká Partyzánské a odbojové hnutí (dále jen Sb. POH), šk. č. 2, a. j. 26, s. 9.

tyzánského svazku ČAPAJEV, sovětským majorem Viktorom Nikolajevičem Kokinem³² a s velitelem partyzánského oddílu STALIN, kapitánem Michailem Ilarionovičem Šukajevem. Došlo ke vzájemnému vyjasnění kompetencí a Talský byl informován o vojenské a politické situaci v oblasti východního Slovenska, na sever od Michalovců. Aby mohl splnit své poslání, předali mu jmenovaní partyzánské velitelé 112 členný oddíl plně vyzbrojených slovenských vojáků pod velením mjr. jezd. Juraje Bileje a dalších 18 slovenských důstojníků od brigády ČAPAJEV. Ze stejného zdroje dostal 29 jezdeckých koní, dva psací stroje, adresy spolehlivých osob a kontaktních míst v blízkých obcích. Za velitelské stanoviště si z počátku Talský zvolil štáb partyzánského svazku ČAPAJEV, který se též staral o jeho ubytování a stravování. Počáteční činnost Talského skupiny směřovala skutečně k propagačním pokusům o mobilizaci, respektive návrat rozprchnuvších se vojáků polních divizí, kteří se nyní ukrývali v okolních vesnicích u rodičů, příbuzných a známých. Násilných metod k vynucené mobilizační povinnosti Talského oddíly nepoužívaly, a tak všechny pokusy o rozšíření početních stavů zůstaly v podstatě bez výsledků. Naopak, časem došlo k několika dezercím. V tento závěr vyznělo pozdější hlášení mjr. Kokina.

I když připustíme, že svědectví Kokina a Uliczaye směřovala ke znevážení „buržoazního důstojníka“ Talského a byla jednostranným odsudkem, musíme na druhé straně konstatovat že bojových akcí proti německým jednotkám nebylo podnikáno mnoho a máme-li uvěřit Kokinovu hlášení, byly německé jednotky za celou dobu od 15. 9. 1944 do 27. 11. 1944 přepadeny pouze čtyřikrát s výsledkem: 9 zabitých, 6 zraněných německých vojáků a zničeny dva dřevěné mosty.³³ Na druhé straně lze Talského skupině přiznat značný úspěch v provádění průzkumné činnosti, který se dostavil po kontaktování jeho štábu skupinou hloubkového průzkumu 1. čs. sboru. Talský tak získal přímé rádiové spojení pro předávání zpráv a byl za tuto činnost po příchodu ke sboru vyznamenán Čs. válečným křížem 1939 – 1945.

K tomu, aby mohl úspěšně splnit své poslání a pověření maršála Koněva, neměl Talský objektivní podmínky. Vrátil se na východní Slovensko příliš pozdě. Po 15. září 1944 již nebylo volně se pohybujících slovenských vojáků v okolních lesích, čekajících na odhodlaného velitele. K těm se přidali v kritických dnech odzbrojování polních divizí, ať šlo o slovenské důstojníky nebo partyzánské velitele. Pod jejich velením se cítili opět vojáci a těch, kterým vadil svérázný režim v některých partyzánských oddílech, či alkoholismus některých velitelů, nebylo zase tolik. Řečeno stručně: skupiny slovenských vojáků, kteří se nenechali odzbrojit, vstoupily do partyzánských oddílů. Ty měnily často prostory činnosti a pro Talského náborové emisary byly nedosažitelné. Části 1. pěší divize plk. Markuse se probily na střední Slovensko a v době návratu Talského již byly mimo původního prostoru. Skupiny, které přešly k partyzánskému boji pod velením slovenských důstojníků byly v podstatě dvě: již zmíněná skupina mjr. jezd. J. BILEJE (původně JPO 2) a skupina KRIVÁŇ, představující přibližně 300 mužů pod velením pplk. děl. Jozefa Vogela-Sokolovského. Styk s nimi udržoval Talský pomocí spojek partyzánské brigády ČAPAJEV, která celou oblast, v prostoru ZUBNĚ – JABLONKA, severně od Michalovců, kontrolovala. Právě tyto skupiny a četů polního četnictva zahrnul Talský pod svůj velitelský vliv, který byl ovšem příliš volný, vžité velení neomezoval ani neměnil a v podstatě jen využíval jejich bojových výsledků k vykazování vlastní aktivity. Když se časem ve skupině KRIVÁŇ začaly projevovat příznaky demoralizace (rostl počet zběhů, případy drancování, alkoholismus), Talský neměl takový kontakt a velitelský vliv, aby proti nim účinně zasáhl, takže došlo k poklesu vojenského režimu, kázně a ke zbytečným ztrátám v utkání s německými jednotkami.

³²Major V. N. Kokin byl důstojníkem NKVD a náčelníkem operační skupiny partyzánského štábu při Vojenské radě 1. UF. V noci z 31. srpna na 1. září 1944 přiletěl k partyzánskému svazku ČAPAJEV a vystřídal dosavadního velitele Ivana Kononovice Bal'jutu – Jagupova. Časová shoda mezi střídáním velitelů partyzánského svazku ČAPAJEV a událostmi na východním Slovensku ve dnech 29. 8. – 1. 9. 1944 je zřejmě náhodná a nevyjadřuje nic jiného, nežli vůli 1. UF více si podřídit partyzánské hnutí na východním Slovensku.

³³AMV, f. 302-119-4, s. 146 Hlášení mjr. Kokina.

Pro Talského nebyl pobyt v polních podmínkách snadnou záležitostí. Měly hodně daleko do komfortu, srovnatelnému s podmínkami, za nichž dosud vykonával vysoké štábní funkce. I když nebyl řadovým vojákem a měl vždy někoho na blízku, kdo pečoval o jeho potřeby, trpěl často hladem, zimou a nedostatkem osobní hygieny. Zvykat si v jeho věku na podobné poměry a přijmout je, dobrovolně a z vlastního rozhodnutí, svědčí o nemalé osobní vůli a mravní hodnotě V. Talského. Nezapřel však svůj štábní původ a i v těchto složitých poměrech projevil sklon k organizaci štábů a orgánů velení. Vyznával zásadu, že chce-li něčemu velet, musí si to nejprve vytvořit. S velením rotě či praporu (tak lze odhadnout skutečnou vojenskou hodnotu jednotek, které podřídil svému vlivu) se nespokojil. To bylo příliš málo pro jeho formát i ambice, a tak skupinu KRIVÁŇ, skupinu BILEJ a četnu polního četnictva zařadil nadřízeným velitelstvím DETVAN, které mělo plnit funkci Vojenského velitelství východního Slovenska.³⁴ Praktické podoby tento útvar nabyt až po sloučení s Rudou armádou a osvobozením města Michalovce, které Talský učinil posádkovým místem svého velitelství a podřízenými jednotkami v něm vykonával strážní a pořádkovou službu.

Pod tlakem německých trestných výprav, čistících zázemí armády od partyzánů před blížící se frontou, se Talského oddíly odpoutaly od partyzánské brigády ČAPAJEV a přesunuly se všeobecně jižním směrem, do prostoru Vihorlat, kde se 27. listopadu 1944 sloučily s Rudou armádou. Za způsob, jakým plk. gšt. V. Talský přešel frontu na stranu sovětských vojsk, byl též kritizován v hlášení mjr. Kokina, který mu vytykal, že tak učinil bez ohledu na situaci sousedních partyzánských jednotek, o svém úmyslu je neinformoval a ohrozil tak jejich bojovou sestavu na citlivých místech boků a křídel.³⁵ Po sloučení s Rudou armádou se Talský opět na krátký čas ocitl na velitelství 1. UF. Jeho partyzánský štáb ukončil formálně Talského partyzánskou činnost na východním Slovensku a údajně mu nabídl vedoucí funkci na misi do českých zemí, což Talský kategoricky odmítl.³⁶ Byl proto předán počátkem prosince 1944 1. čs. sboru, který v té době již dokončoval vyčerpávající boje o východiště z karpatských průsmyků.

Velitelství 1. čs. sboru příchod plk. Talského uvítalo, jak lze usuzovat u úvah gen. L. Svobody o jeho budoucím zařazení. Oceňovalo především plukovníkovu partyzánskou minulost, neznalo podrobnosti o událostech na východním Slovensku za nichž V. Talský odletěl do Koněvova štábu. Byl předurčen a prozatímně jmenován do funkce velitele 1. čs. brigády. Okolnost, že jde o Slováka ve vysoké důstojnické hodnosti se zdála být i politickou nutností, takže ze strany vojáků proti němu nebylo zásadních námitek. Byl pověřován účastí na řešení choulostivých problémů funkčního zařazení slovenských důstojníků, kompromitovaných bojem proti Rudé armádě.³⁷

Námítky, a to zásadní, se proti ustanovení V. Talského projeví ze strany členů delegace SNR, která se připojila k čs. vládní delegaci pro osvobozené území a před pádem Banské Bys-

³⁴AMV, f. 302-119-4/165 Prohlášení o účasti V. Talského v odboji na Slovensku, část II. Účast na povstání.

³⁵„Z 19. na 20. nov. 1944 zaujal Talský s Bilejovou skupinou obranu na kopci nad Ruskou Porubou a bez toho, aby bol niekoho vyzoomel, vyzliekol niekoľko chlapov z voj. stejnokroju, obliekol do civilu a odišiel. Otvoril tak Nemcom veľkú medzeru do obrany partizán. soidenia (rusismus – má zřejmě být „svazku“ – pozn. J. Š.). Pri tom zahodil materiál, kone a ostatných partizánov. Bolo to za okolností, keď soidenie bojovalo najťažší boj, zanechal obranu.“ AMV, f. 302-119-4/119 Z dopisu bývalého náčelníka štábu partyzánského svazku ČAPAJEV, Uliczaye, gen. L. Svobodovi.

³⁶Uvádí A. Schramm ve svém poválečném hlášení. Událost s odmítnutím mise do českých zemí převzal z citovaného hlášení mjr. Kokina. V takovém případě by ovšem musel partyzánský štáb 1. UF hodnotit Talského činnost v německém zázemí pozitivně. ÚVA, f. SPOH, a. j. 25, s. 9. V. Talský se o inkriminované nabídce nikdy nezminil.

³⁷Plk. V. Talský se škpt. J. Procházkou a škpt. L. Englem tvořili komisi 1. čs. sboru (za předsednictví Talského), která zkoumala československou státní spolehlivost slovenských letců na podnět 8. letecké armády při tvoření 1. čs. smíšené letecké divize v SSSR. Sovětská 8. letecká armáda měla námítky vůči Lisickému, Trnkovi, Wagnerovi a Kubicovi. Komise doporučila vyřadit kpt. Gašparoviče a omezit velení kpt. Galbavého a npor. Fratriče. AMV, f. 302-1/475/1, s. 44, telegram pplk. gšt. Jana Pernikáře brig. gen. H. Píkovi do Moskvy ze dne 24. 12. 1944.

trice s ní odletěla do SSSR. Jmenovitě šlo o Dr. Vavra Šrobára a Dr. Jána Púlla. Navštívili 23. prosince 1944 velitelské stanoviště gen. L. Svobody a dozvěděli se o přítomnosti V. Talského a úmyslech velitele 1. čs. sboru s jeho zařazením. Při té příležitosti informovali gen. Svobodu o podezření z vojenské zrazy, které převládalo u štábu gen. Goliana po odletu Talského do SSSR. Na základě jejich výhrad nechal gen. Svoboda ještě týž den v 18.00 hod. protokolárně vyslechnout Talského tříčlennou komisí gen. Bočka, Klapálka a pplk. gšt. Ressela.³⁸ Když se oba členové delegace SNR vrátili do Chustu, vyjádřili své stanovisko písemně veliteli OÚ gen. Antonínu Hasalovi (Nižborský), který je zaslal gen. L. Svobodovi, což vedlo na velitelství 1. čs. sboru k novému rozhodnutí a plk. Talský byl 12. ledna 1944 ustanoven do funkce zástupce velitele 3. čs. brigády.³⁹

Šetření Talského případu, prováděné generalitou 1. čs. sboru, nemělo podobu nějakého čestného soudu a jeho případ neuzavíralo. Z omezených pramenů (výpovědi plk. Talského a pplk. Vogela) se pokoušelo zjistit podstatu pochybení a jeho motiv. Konstatovalo: „To, že plk. Talský odletěl z vlastního popudu v kritické dny od slovenské armády k navázání styku s Rudou armádou, lze mu přičísti k tíži. Komise je však toho přesvědčení, že tak jednal v nejlepším úmyslu a že si snad v rychlém spádu událostí neuvědomil, že jako velitel měl zůstat na místě, sám řídit akci a místo sebe vyslati někoho jiného. I tak je otázka, zda i za přítomnosti plk. Talského by se akce vyvinula jinak ... je zřejmé, že akce nebyla řádně a podrobně připravena, nebylo silné, energické a důsledné osoby k jejímu provedení.“⁴⁰

Zmíněný posudek případ plk. Talského s konečnou platností neuzavíral. Stal se však precedentním hlediskem, které plk. Talskému otevíralo cestu k pokračování vojenské kariéry v československé armádě a naznačovalo, že ze strany jejího velení mu mohou být činěna omezení, ale nikoliv zásadní překážky. Ty se naopak měly nadále uplatňovat ze strany SNR. Ve funkci zástupce velitele 3. čs. brigády prodělal plk. gšt. V. Talský celou ofenzívu 1. čs. sboru od Dukly až po Liptovský Mikuláš, kde byl gen. Klapálek zraněn a 4. února 1945 se Talský ujal velení nad 3. čs. brigádou. Opět zasáhla SNR a na základě jejího protestu byl 25. února 1945 zbaven velení a přemístěn k náhradnímu pluku do velitelské zálohy, k dispozici SNR, kde se dočkal konce války a i po ní se marně pokoušel o reaktivaci. Ta závisela pouze a výhradně na stanovisku SNR. Bydlel v Bratislavě u své rodiny, v Kuzmányho ul. č. 3 a doléhaly k němu pověsti o tom, že byl uvězněn, zastřelen, sám se zastřelil apod. Psal své protesty, odvolání a žádosti,⁴¹ a podržoval se prvním výsledkům, inspirovaným jeho dřívějšími podrizenými a spolupracovníky.⁴²

Reicinovo OBZ na něho vedlo zvláštní svazek a pečlivě shromažďovalo všechny informace a zprávy, včetně těch, které přicházely z řad jeho důstojníků a naznačovaly, že Talského případ není zralý pro jednání na základě retribuice.⁴³

³⁸AMV, f. 302-119-4/69 Protokol sepsaný na výzvu velitele osvobozeného území a členů vládní delegace (SNR) s plk. gšt. V. Talským. SV 1. čs. sboru, 23. 12. 1944 v 18,00 hod., kopie strojopisu.

³⁹Tamtéž, s. 148, dopis Dr. V. Šrobára a Dr. J. Púlla a poznámky gen. B. Bočka na jeho zadní straně. Gen. B. Boček vykonával v té době funkci zástupce velitele 1. čs. sboru.

⁴⁰AMV, f. 302-119-4/108 Posudek událostí na východním Slovensku. Určeno veliteli 1. čs. sboru. SV, 25. prosince 1944, originál strojopisu, podepsáno gen. B. Bočkem a gen. K. Klapálkem.

⁴¹AMV, f. S/2-571-56/12 Vojenské udalosti na východnom Slovensku pred a po povstaní roku 1944 a môj vzťah k nim, Bratislava 31. května 1945, kopie strojopisu, určeno Slovenské národní radě, podepsáno plk. Talským.

⁴²Tamtéž, s. 2, zápisnica napísaná 23. júna 1945 na Oblastnom veliteľstve Národnej bezpečnosti Bratislava I., vy počítaný je plk. gšt. Viliam Talský, podepsáno V. Talským a pplk. gšt. Elemírem Polkem, který byl hlavním vyslychajícím.

⁴³„Plk. Talský je síce žalovaný pre činnosť smerujúcu proti Slovenskému národnému povstaniu, ale spisový materiál a svedecké výpovede sú takého charakteru, že na základe nich nemôže byť potrestaný podľa retribučného dekretu 33/46, ale len za zbabelosť, nerozhodnosť a dezerciu, čo nespadá do kompetencie NS ani OLS. Je teda jeho odsúdenie problematické ... Celkové správy vyznievajú v tom zmysle, že previnenie Talského nie je takej povahy, aby mohlo byť stíhané súdne, ale je otázne, či môže byť stíhaný tiež kárne.“ AMV, f. 302-119-4/82, z telegramu mjr. Bukvy pplk. Kreislovi, 5. odd. MNO, podepsáno škpt. Rapošem.

SNR rozhodla o postavení V. Talského před Národní soud v Bratislavě. Poté, co byli ze sovětské internace vráceni generálové Čatloš a Turanec, měl být uspořádán zvláštní proces s bývalými slovenskými generály a důstojníky, do něhož byl zařazen i případ V. Talského. Žalobcem, resp. státním prokurátorem byl jmenován JUDr. Anton Rašla, bývalý vojenský prokurátor povstalecké armády.

Plk. gšt. Viliam Talský byl 10. prosince 1947, shledán vinným ve všech pěti bodech obžaloby⁴⁴ a odsouzen k patnácti letům vězení, ke ztrátě občanských práv na stejnou dobu a ke kasaci 1/3 majetku. Výše trestu překvapila i samotného státního žalobce a ještě po letech připomíná příběh obětního beránka, který snímal vinu za nerozhodnost, neochotu a nedostatek osobní odvahy důstojnického sboru polních divízií na východním Slovensku, jehož příslušníci nyní nalézali omluvu pro svá tehdejší rozhodnutí. V. Talský se odvolal, požádal o milost a obnovu procesu, čemuž bylo nakonec vyhověno. V rámci obnovy trestního řízení došlo k jeho zastavení a V. Talskému byl výkon trestu přerušen. Z armády byl s konečnou platností propuštěn a žil v kruhu své rodiny v Bratislavě, sledován StB, která se obávala jeho útěku do emigrace.⁴⁵ Byl vážně nemocen a po operaci v srpnu 1951 znovu uvězněn. Definitivně byl z vazby propuštěn v nevléčitelném zdravotním stavu. Zemřel v Bratislavě 3. prosince 1953.

J. ŠOLC: FATALE ENTSCHEIDUNG (FALL TALSKÝ)

Die publizierte Studie befasst sich mit der Persönlichkeit des slowakischen Offiziers Obers V. Talský, mit seiner militärischen Laufbahn und seinem persönlichen Anteil an dem Versagen der ostslowakischen Division in den ersten Tagen des Slowakischen Nationalaufstandes. In dem ersten Teil des Aufsatzes charakterisiert der Verfasser die Tätigkeit von Talský in der tschechoslowakischen Armee der Vorkriegszeit, wobei er vor allem seine Qualitäten des Berufssoldaten beachtet, die er durch Auszüge aus seiner Dienstwertung dokumentiert. Er kommt zum Abschluss, daß es keinem Zweifel unterlag, daß Talský „alle Voraussetzungen für die Ausübung der Funktion des Staboffiziers des höheren Kommandos mit außerordentlicher Begabung für Operationstätigkeit als auch für Tätigkeit in dem Nachrichtendienst“ hatte. Andererseits aber betont der Verfasser, daß die Erfahrungen von V. Talský in dem Bereich des Kommandos „in den Grenzen des Befehlshabers einer Brigade blieb, was an und für sich für die Funktion eines höheren Befehlshabers im Feld nicht genug sein konnte.“

Den zweiten Teil des Aufsatzes widmete der Verfasser der Tätigkeit von V. Talský in der Armee der Kriegsslowakei. Er stellt fest, daß die Ausrufung des slowakischen Staates Talský in der Funktion des Chefs der Nachrichtenabteilung der 9. Infanteriedivision antraf, und ihm, ähnlich wie auch vielen anderen Offizieren, den Weg zur „unerfreulichen Karriere öffnete“. Und das trotzdem, daß er bei der Zerschlagung des tschechoslowakischen Staates keinen Beitrag leistete, aber sich weder dagegen stellte; er nahm die Ereignisse so, wie sie verliefen, und unterwarf sich ihren Schlussfolgerungen. Nach der Beschreibung seiner Funktionseinteilung bis Mitte 1941 weist der Verfasser auf Talský's Tätigkeit in der Funktion des Stabchefs der in den Krieg gegen Sowjetunion eingesetzten schnellen Division hin, die er bis Ende November 1941 versah. Nach der Rückkehr aus der Front, von Dezember 1941 bis Sommer 1944 wirkte er dann überwiegend in der Funktion des Stabchefs des Ministeriums der Nationalverteidigung, was den Verfasser zur Feststellung führt, daß Talský über allen allgemeinen und spezifischen Problemen der slowakischen Armee, die sowohl die Organisation, Dislokation, Ausrüstung und Technik, Versorgung und Mobilisierung, als auch die Operations – und Personalseite der Armee betrafen, vollkommen informiert war. Aus diesen Gründen wurde er zur Person, die man für die Pläne des slowakischen Widerstandes, ohne Rücksicht auf seine außenpolitische Orientierung, gewinnen wollte. Nach einer kurzen Beschreibung vom Talský's Eintritt in die Widerstandsbewegung in 1943, der Umstände seiner Ablehnung, die Führungsfunktion in der illegalen militärischen Widerstandsbewegung zu übernehmen, und der Hilfezusage an den Oberstleutnant Golian, beachtet der Autor sowohl Talský's Aufgabe bei der Bildung, Dislokation, Organisierung und personellen Besetzung der ostslowakischen Armee, als auch seine kurze Tätigkeit

⁴⁴V. Talský byl v obžalobě viněn z toho, že v roce 1941 vydal z funkce NŠ RD pokyny pro vedení boje, které porušovaly mezinárodní konvenci, že nevykonal žádné přípravy k vojenské akci polního sboru na východním Slovensku, že vyzradil plány na povstání gen. Čatlošovi, že v době příprav povstání spolupracoval s F. Čatlošem, A. Malárem a A. Machem, že okamžitě neuposlechl hesla vydaného Golianem k zahájení boje proti německým jednotkám a odletěl do SSSR, čímž způsobil chaos v obou východoslovenských divíziích. ÚVA, Kvalifikační listina V. Talského, výpis z rozsudku Národního soudu, TnĽud 12/47.

⁴⁵AMV, f. S/2-571-56, s. 25 a 26 Hlášení velit. StB v Bratislavě ze dne 28. prosince 1948 a z 19. dubna 1949.

in der Funktion des Befehlshabers des technischen Korps, aus dem er zur Disposition des Befehlshabers der Feldarmee – General A. Malár – versetzt wurde.

In dem Hauptteil der Studie beschreibt der Verfasser die Sendung von V. Talský in den kritischen Tagen der Entwaffnung der ostslowakischen Armee, die er mit diesen Wörtern zum Ausdruck brachte: Talský blieb in der Abwesenheit des Generals A. Malár mit der wahrscheinlich nicht erwarteten und trotz allen seinen Ambitionen nicht gewollten Verantwortung allein, er war an selbstständige Entscheidungen nicht gewöhnt, mit allen seinen Lebenserfahrungen inklinierte er eher zur Bewertung der Situation, Erwägung des Einflusses von verschiedenen Faktoren, Bedingungen und Umständen auf den möglichen Verlauf der Geschehnisse. Entschieden zu befehlen und die Erfüllung der erteilten Befehle konsequent zu fordern schaffte er wahrscheinlich nicht.

In dem letzten Teil des Aufsatzes folgt der Verfasser sowohl dem Wirken von V. Talský nach seiner Rückkehr in die Ostslowakei aus dem Kommando der 1. ukrainischen Front bis zum wiederholten Übergang der Front am Ende November 1944, als auch seinem Wirken in dem 1. tschechoslowakischen Armeekorps, das durch Mißtrauen und Anschuldigungen der Verantwortung für das Schicksal der ostslowakischen Divisionen gekennzeichnet war. In der Funktion des Stellvertreters des Befehlshabers der 3. tschechoslowakischen Brigade überwand der Oberst des Generalkommandos V. Talský die ganze Offensive des 1. tschechoslowakischen Korps von Dukla bis Liptovský Mikuláš, wo General Klapálek verletzt wurde und am 4. Februar 1945 Talský die Führung der 3. tschechoslowakischen Brigade übernahm. Am 25. Februar wurde er des Kommandos enthoben und zum Ersatzkommando in die Kommandoreserve, zur Disposition des Slowakischen Nationalrats versetzt. Hier wartete er das Ende des Krieges ab. Nach dem Krieg versuchte er vergeblich zu reaktivieren, was ausschließlich von der Stellungnahme des Slowakischen Nationalrats abhing. Der Oberst des Generalkommandos V. Talský wurde am 10. Dezember 1947 zu 15-jähriger Freiheitsstrafe, zum Verlust seiner Bürgerrechte und des Drittels seines Vermögens verurteilt. Die Höhe der Strafe überraschte selbst den Staatsanwalt und noch nach mehreren Jahren erinnert der Geschichte eines Opferlammes, das die Schuld an Unentschlossenheit, Ungefälligkeit und Mangel an Tapferkeit des Offizierkorps der Felddivisionen in der Ostslowakei, derer Angehörigen die Entschuldigung für ihre damalige Entscheidung fanden.